

FSS: ZUB401 Současný český jazyk

2 kredity, ukončení z, garant předmětu Mgr. et Mgr. Kateřina Kirkosová, Ph.D.

Vyučující

Mgr. Radovan Plášek (cvičící)

Cíle předmětu

Kurz je koncipován jako praktická dílna (workshop). Cílem je frekventanty motivovat k profesnímu zájmu o český jazyk, upevnit znalosti získané předchozím studiem a soustředěným tréninkem tyto znalosti prohloubit. Nedílnou součástí kurzu je práce se základními příručkami (zejména Akademickou příručkou českého jazyka a její internetovou podobou) a s dalšími jazykovými zdroji, jež by měla vést k větší pravopisné jistotě a samostatnosti. Každé setkání je zaměřeno na několik tematických oblastí: jednotlivé jevy jsou prakticky procvičovány při korekturách účelově vytvořených textů, společně analyzovány a vysvětlovány. Po zvládnutí tematického okruhu studenti/ky píší kontrolní testy, k nimž dostávají zpětnou vazbu. Probrané jazykové jevy se následně stávají součástí jednotlivých cvičení a kontrolních testů. Kromě jevů pravopisných se frekventanti v kurzu seznámí i se základními typografickými pravidly, stavbou věty a některými stylistickými aspekty textu.

Výstupy z učení

Student si v průběhu kurzu nejen upevní znalosti gramatiky a stylistiky, ale také je prohloubí a doplní. Získá větší citlivost ve vztahu k některým jazykovým jevům. V případě pochybností umí použít potřebné příručky a text jazykově opravit či vylepšit. Bude tedy schopen vytvářet jazykově kvalitní texty a provádět jejich korektury.

Podmínky absolvování kurzu

Základní podmínkou absolvování kurzu je aktivní účast studenta/ky, plnění zadaných úkolů a cvičení včetně domácích (četba, příprava na seminář, textové výstupy), napsání průběžných kontrolních testů i testu závěrečného.

Didaktické metody

jazyková cvičení

textové úkoly

diskuse

výklad

četba

hry

Tematická osnova

Úvodní lekce: seznámení s náplní kurzu a podmínkami absolvování; seznámení s příručkami a dalšími zdroji (tištěnými i internetovými), které budou využívat; spisovný jazyk, úzus a kodifikace; vstupní test a jeho analýza.

Druhá lekce: velká písmena; psaní slov přejatých (předpony dis/dys, poli/poly, více/více); cvičení na s/z; jevy spojené s podstatnými jmény (osobní jména – domácí, antická atd.; zeměpisná jména – psaní i skloňování); zrádná slova (abychom, aniž by, být s to, lobbovat...).

Třetí lekce: opakování z minula (úvodní cvičení); přídavná jména a zájmena; shoda podstatného a přídavného jména (mladá děvčata); složená přídavná jména a spojovník; psaní slov typu tematický; chytáky v přídavných jménech (bizarní, dceřiný, spontánní, potenciální, tamější...); přídavná jména účelová a dějová; zájmeno mě/mně, já, jenž/jež, týž/tentýž, můj/svůj, vaši/vaší; velká písmena podruhé.

Čtvrtá lekce: interpunkce (přívlastky, přístavky, vsuvky); stupňování přídavných jmen a příslovčí; číslovky a jejich pravopis; duál; opakování s/z; přechodníky; velká písmena potřetí.

Pátá lekce: dublety; interpunkce ve větě jednoduché; shoda podmětu a přísudku; zrádná slova a jiné pravopisné nástrahy (průběžně); podstatná jména – opakování a doplnění; souhrnné opakování s vyhodnocením v další hodině.

Šestá lekce: vyhodnocení souhrnného opakování; interpunkce v souvětí; infinitiv a sloveso být; zrádné pravopisné jevy – spřežky a spřahování (například/ na příklad, poprvé/ po prvé, v celku/ vcelku, za to / zato, na to/ nato); skloňování cizích jmen (vyhledávání a vzájemná korekce); složitější shody podmětu s přísudkem.

Sedmá lekce: další interpunkční znaménka (tečka, dvojtečka, středník, otazník, vykřičník, tři tečky, závorky, lomítko, uvozovky a přímá řeč); interpunkce v souvětí – doplnění a procvičení; sémantika některých slov (důvod a příčina, trasa a trať, komunikační a komunikativní, katastrofický a katastrofální, povědomí a podvědomí...).

Osmá lekce: věta a výpověď; slovosled; aktuální větné členění a využití otázky; prohřešky (slovesná substantiva, jmenné části věty, nadužívání trpného rodu, vynechání činitele...); slovesné a jmenné vazby (poprvé).

Devátá lekce: kondenzace a dekonkondenzace textu; odchylky od větné stavby (základní vymezení a příklady); vybrané problémy aneb setkávání gramatiky a stylistiky (konkurence 1. a 7. pádu v přísudku jmenném se sponou, příznak trvalý v 1. pádě, příznak platný aktuálně

v 7. pádě – je pravdou / je pravda; díky něčemu, diskutovat o něčem/něco, hlasovat o něčem/něco, je to o tom).

Desátá lekce: složité souvětí a spojovací výrazy (opakování); zkratky, značky a tituly (jejich pravopis); vybrané typografické otázky/problémy.

Jedenáctá lekce: úvod do administrativních dovedností – úprava písemností, jazyková zdvořilost a nezdvřilost; vybrané typografické otázky/problémy; na závěr opakování.

Dvanáctá: závěrečný souhrnný test.

Literatura

ADAM, Robert, Ivana BOZDĚCHOVÁ, Robert DITTMANN, et al. *O jazyce bez hranic: a další zajímavosti ze současného zkoumání češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-516-1.

BEHÚN, Dalibor a Petr BEHÚN. *Pište správně česky: poradna šílených korektorů*. Nové, rozšířené vydání. Brno: Zoner Press, [2015]. Encyklopedie Zoner Press. ISBN 978-80-7413-319-0.

BENEŠ, Martin, PRAVDOVÁ, Markéta, ed. *Jsmo v češtině doma?* Praha: Academia, 2012. Lingvistika (Academia). ISBN 978-80-200-2146-5.

ČERNÁ, Anna. *Na co se nás často ptáte: [ze zkušeností jazykové poradny]*. Praha: Scientia, 2002. ISBN 80-7183-260-X.

DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1648-3.

EISNER, Pavel. *Chrám i tvrz: kniha o češtině*. Praha: XYZ, 2015. ISBN 978-80-7505-272-8.

EISNER, Pavel a Alexandr STICH. *Rady Čechům, jak se hravě přiučiti češtině*. Praha: Odeon, 1992. Klub čtenářů. ISBN 80-207-0369-1.

FALTÝNEK, Dan. *Co je nového v lingvistice*. Praha: Nová beseda, 2017. CJN. ISBN 978-80-906751-4-8.

FUČÍK, Bedřich a Jindřich POKORNÝ. *Zakopaný pes, aneb, O tom, jak, proč a kde vznikla některá slova, jména, rčení, úsloví, pořekadla a přísloví*. 3., dopl. vyd. Praha: Albatros, 2001. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-00978-1.

HOFFMANNOVÁ, Jana, Jiří HOMOLÁČ, Eliška CHVALOVSKÁ, Lucie JÍLKOVÁ, Petr KADERKA, Petr MAREŠ a Kamila MRÁZKOVÁ. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016. Lingvistika. ISBN 978-80-200-2566-1.

HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Praha: Maxdorf, c2006. ISBN 80-7345-086-0.

JUST, Vladimír. *Slovník floskulí: malá encyklopedie polistopadového newspeaku: klišé, slogany, hantýrky, tiky, partiové metafor, slovní smogy*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1153-6.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-7422-480-5.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.

KROUPOVÁ, Libuše a Josef FILIPEC. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-2979-4.

OUŘEDNÍK, Patrik. *Aniž jest co nového pod sluncem*. Praha: Volvox Globator, 2011. ISBN 978-80-7207-823-3.

OUŘEDNÍK, Patrik. *Šmírbuch jazyka českého: slovník nekonvenční češtiny 1945-1989*. V Praze: Paseka, 2005. Smil: jazykem o jazyce. ISBN 80-7185-638-X.

PRAVDOVÁ, Markéta a Ivana SVOBODOVÁ. *Akademická příručka českého jazyka*. Vydání 1., Praha 2014, dotisk 2016. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2327-8.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.

SGALL, Petr a Jarmila PANEVOVÁ. *Jak psát a jak nepsat česky: naše čeština a naše nešvary*. Vyd. 2., nezměn. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2505-8.

Slovník současné češtiny. V Brně: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2.

Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. První vydání. Editor Jan HALADA, editorka Barbora OSVALDOVÁ. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. 301 stran.

SVOZILOVÁ, Naďa. *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině: (jazykové sloupky z Literárních novin 1992-99)*. Jinočany: H & H, 2000. ISBN 80-86022-64-1.

SVOZILOVÁ, Naďa, Hana PROUZOVÁ a Anna JIRSOVÁ. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1310-5.

ŠLOSAR, Dušan. *Jaké hlavy, takový jazyk*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-266-4.

ŠLOSAR, Dušan. *Jazyčník*. Praha: Dokořán, 2004. ISBN 80-7363-005-2.

ŠLOSAR, Dušan. *Otisky*. Praha: Dokořán, 2006. ISBN 80-7363-029-X.

ŠLOSAR, Dušan. *Tisíciletá*. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-028-1.

ŠTÍCHA, František. *O nepřesnosti našeho vyjadřování: jazyk jako produkt intuitivního myšlení*. Praha: Academia, 2016. Lingvistika. ISBN 978-80-200-2603-3.

ŠTÍCHA, František. *Velká akademická gramatika spisovné češtiny*. I., Morfologie: Druhy slov – Tvoření slov. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2719-1.

Elektronické zdroje

<http://prirucka.ujc.cas.cz/>

<https://twitter.com/jazykovedma?lang=cs>

<https://www.korpus.cz/>

<http://ssjc.ujc.cas.cz/>

<https://www.nechybujte.cz/>

<https://www.czechency.org/>

Rozhovor s Pravdovou v Hyde Parku

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10441294653-hyde-park-civilizace/214411058090111/>

Čeština pod lupou:

<https://proofreading.cz/o-cestine/cestina-pod-lupou/>

Zápisník šíleného korektora:

<https://proofreading.cz/o-cestine/zapisnik-sileneho-korektora/>

Časopis Vesmír, jazykový koutek:

<https://vesmir.cz/cz/rubrika/jazykovy-koutek>

Kodifikace ujc:

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=892>

Normativní a kodifikační příručky:

<http://ujc.avcr.cz/jazykova-poradna/dotazy/0131.html>

Oslovení a závěrečný pozdrav:

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=850>

Grafická úprava dopisu:

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=840>

ČRo, pořady o češtině:

<https://www.rozhlas.cz/cesky/vse/>